

movima lakanovske psihoanalize i pomoću njih osmisлити vlastitu znanost kao *praxis* koja prepoznaje, konceptualizira i mijenja realno simboličkoga, pritom ne otklizavajući u diskurs sveučilišta koji služi gospodarara, već ostajući u diskursu historika stalno izazivajući gospodarske označitelje.

Dorijan Vahtar

Etnologija i komercijalizacija tradicijske kulture, godišnji skup Hrvatskog etnološkog društva, Zagreb, 1. lipnja 2012.

Ovogodišnji znanstveno-stručni skup Hrvatskog etnološkog društva bio je usmjeren ka dijagnosticanju niza procesa u ekonomskom iskorištavanju raznih sastavnica tradicijske kulture te postavljanju jasnijih stajališta etnologa prema procesima u kojima baštinski potencijal doživljava komodifikaciju, alternirajući pritom metafore "autohtonog", "izvornog", i "nepromijenjenog" suvremenim potrebama. Kako je navedeno u pozivnom tekstu, tema skupa potaknuta je činjenicom da je Hrvatska izrazito turistička zemlja koja u svojoj ponudi sve više naglašava uživanje proizvoda tradicijske provenijencije. Takve ekonomske prakse, s jedne strane, stvaraju preduvjete za demografski oporavak depopulacijskih sredina, dovode do izgradnje infrastrukture te potiču proizvodnju i zaštitu tradicijskih proizvoda. S druge strane, navedeni trend pridonosi konstruiranju novih kulturnih mapa što svakako zahtjeva pozornost etnologa.

Može li se u industrijskom i postindustrijskim društvima uopće očuvati autentičnost i izvornost raznih sastavnica tradicijske kulture bez uplitanja komercijalnih partnera (Jadran Kale), pitanje je kojim je započet prvi blok izlaganja posvećen položaju i ulozi etnologije u modernizacijskim mijenama. Prema Kaleu, etnolog može biti samo ključar koji će lokalnoj zajednici "pomoći pripustiti njene etnografije u krug izvornih predaja i predmeta" dok će, ipak, značajniju ulogu u "životu" tradicijske baštine odigrati komercijalno ekonomski parametri neophodni za život i napredak lokalne zajednice. Odnos etnološke struke prema komercijalizaciji kulturne baštine Olga Supek i Karmen Turčinov prate kroz primjer Murtera i Kornata. Ističu da etnolog, kao znanstvenik, ponajprije samo istražuje i nastoji shvatiti kulturu, a tek ukoliko je i sam sudionik te (lokalne) kulture može je željeti mijenjati. No, to ne može činiti bez želja sudionika lokalne zajednice koji su suglasni prezentirati vlastitu kulturu "drugima". Naposljetku autorice zaključuju da je uloga etnologa zastupati lokalnu zajednicu kod nadležnih institucija koje će financijskim i regulatornim sredstvima pomoći pri zaštiti lokalnih kulturnih posebitosti i formiranju adekvatne turističke ponude. Ivan Molek komercijalizaciju tradicijske kulture sagledao je kroz pojam praznika iz rakursa (književno teorijske) povijesti, a Radivoje Jovičić se također osvrnuo na prošlost, ali u ovom slučaju kao na izgublenu romantičnu sferu čiji je ambijent neophodno rekonstruirati i prezentirati pri oformljivanju muzejskog projekta Etnoselo Kra-

vaščica pored Turopolja. Važnost i ulogu etnologa pri upisu kulturnih dobara na dvije UNESCO-ove svjetske liste nematerijalne kulturne baštine pojasnila je svojim izlaganjem Mirela Hrovatin, dok je Tamara Nikolić Đerić istakla iznimnu važnost etnografskog filma pri interpretaciji kulturnih fenomena, budući da film svojom idejom, pokretom i glasom bolje nego ijedan drugi medij prezentira “bezbroj suvremenih identiteta isprepletenih s našom svakodnevnicom”.

U drugom bloku izlaganja, posvećenom reprezentaciji kulturne baštine, nekolicina autorica predstavila je svoja iskustva pri formiranju Virtualnog muzeja tradicijske glazbe Međimurja (Lidija Bajuk), pri sanaciji i revitalizaciji okućnice Robić u Buševcu (Ana Mlinar) te uređenju etnokuće i kuće za odmor KUD Sv. Juraj iz Zagorja (Manda Svirac). Problemom eksploatacije tradicijske baštine pri formiranju seoskih obiteljskih gospodarstava Slavonije i Baranje bavio se Žarko Španiček, ističući nužnost definiranja kriterija, uspostavljanja klasifikacije i selekcije među različitim oblicima seoskog turizma. Ponuđena tipologija (koju autor preliminarno nudi) nužno je polazište kvalitetnoj izgradnji ruralnog turizma budući da pospješuje organiziranje samim nositeljima seoskog turizma, državnim ustanovama olakšava reguliranje procesa poticaja te napokon jasno definira terminologiju koju stručnjaci i znanstvenici često pogrešno koriste u svojim radovima. Vrlo važan problem regulacije autorskih prava pri izvođenju koreografija i muzičkih napjeva određenih lokalnih zajednica otvorile su svojim izlaganjem Jasminka Kučina i Manda Svirac, pitajući se tko sve može zarađivati eksploatacijom ovog dijela tradicijske kulture. Komercijalizacija tradicijske baštine otoka na skupu je bila zastupljena istraživanjem “oleoturizma” na Krku (Ivana Šarić Žic) te zanimljivim prijedlogom pretvaranja u muzej danas zapuštene tvornice sardina u Vrboskoj na Hvaru kojim bi se istakla i industrijska baština otoka (Veronika Gamulin).

Pitanje “što zapravo žele turisti?” obilježilo je posljednju sesiju skupa koju je započeo Mario Katić izlaganjem o velebitskim “mirilima”, svojevršnim zagrebnim spomenicima koje je lokalna turistička zajednica prepoznala kao “najoriginalniju turističku ponudu” te ih zaštitila, uredila i otvorila za posjetitelje. Da se baština često interpretira za konzumenta, odnosno turista istakla je Daniela Angelina Jelinčić, naglašavajući da su u tom procesu mnogi lokalni autentični kulturni elementi postali “autentični” i u nacionalnoj turističkoj ponudi, a to je upravo ono što žele izbjeći ženske udruge Vukovarsko-srijemske županije koje njeguju tradiciju zlatoveza (Jadranka Galiot Kovačić i Sandra Cvikić).

Relativno malen broj prijava (15) na tek jednodnevni skup pokazuje još uvijek nedovoljnu zainteresiranost etnologa i stručnjaka srodnih znanstvenih disciplina za problem komercijalizacije tradicijske kulture koja danas sve više nosi i prizvuk degradacije i kontaminacije izvornog stanja. Iako je možda nemoguće postići očuvanje izvornosti i autentičnosti mnogih elemenata (tradicijske) kulture bez prizivanja pomoći komercijalnih partnera, buduće zadaće etnologa, antropologa, muzeologa i dr. trebale bi ležati u usmjeravanju znanja u regulaciju, planiranje i vrednovanje projekata o kojima smo imali prilike čuti na ovom skupu. Stoga je želja organizatora (Jadranka Grbić, Tomislav Oroz, Luka Šešo) bila okupiti stručnjake koji će iz različitih očista promotriti brojne probleme kompleksnog procesa

komercijalizacije tradicijske kulture i potaknuti sadašnje (ali i nove, mlade) stručnjake na uključivanje u buduće projekte.

Luka Šešo

Uncertainty and Disquiet (Incertitude et inquiétude), 12. međunarodna konferencija EASA-e, Pariz, Francuska, 10.-13. srpnja 2012.

Ovogodišnja dvanaesta konferencija Evropskog udruženja socijalnih antropologa (European Association of Social Anthropologists) održana je u Parizu od 10. do 13. srpnja 2012. na Sveučilištu Paris Ouest Nanterre La Défense pod naslovom "Uncertainty and Disquiet" ("Neizvjesnost i uznemirenost"). Domaćin ovogodišnje konferencije bio je LECS (Laboratoire d'ethnologie et de sociologie comparative) koji je dio prestižnog CNRS-a (Centre national de la recherche scientifique).

Oko 1400 znanstvenika prezentiralo je radove vezane za široko postavljen tematski okvir. Na konferenciji je održano 140 radionica i tri vrlo zanimljive plenarne sjednice. Tema ovogodišnje konferencije privukla je radove koji se bave etnografijom i antropologijom (kulturnom i socijalnom antropologijom te etnologijom) radikalne nesigurnosti koja se javlja u kontekstu katastrofa, ekstremnog nasilja ili kriza te raspada individualnih i kolektivnih identiteta.

Veliki broj prijavljenih i prezentiranih radova zasigurno ne predstavlja iznenađenje budući da tema konferencije odlično oslikava jednu bitnu dimenziju suvremenog društvenog života. Kao što su pojedini društveni teoretičari (poput Becka, Giddensa ili Baumana) zaključili, *postmoderno društvo* ili društvo *druge moderne* društvo je rizika, točnije, društvo koje pojačano percipira rastuće rizike koji su proizvod razvoja tehnologije, sve veće instrumentalne moći čovječanstva, ali i neizvjesne svakodnevnice. Neizvjesna svakodnevnica u okružju stalno fluktuirajućeg, "tekućeg" društva te rastuća socijalna nejednakost proizvode uznemirenost i tjeskobu koja zavređuje antropološku analizu i etnografski opis. Kako bi se bolje razumjeli trenutni društveni procesi, zasigurno vrijedi proučavati manifestacije "kaosa" i društvena polja u kojima se očituje radikalna neizvjesnost u kontekstu "postmodernog" slabljenja normativnih i kognitivnih orijentira te simboličkih sistema koji su osiguravali "smislenost" ljudskog života u odnosu na ograničenu vremenitost i smrt.

Tematski zaokružen glavni program započeo je uvodnim predavanjem "Fear, apprehension and urban space" Caroline Humphrey sa Sveučilišta Cambridge. Humphrey je prezentirala rad koji se bavi određenom "formom" straha i tjeskobe koji se javljaju u urbanom prostoru. Koristeći etnografsko istraživanje na području grada Ulaanbaatara (Mongolija), pokazala je da preseljenje iz ruralne sredine u grad mijenja forme percepcije nadolazećih prijetnji i rizika.

Tematski program nastavljen je izvođenjem sadržajno raznolikih radionica koje su bile dobro posjećene. Osim radionica, posebno bih istaknuo i tri plenarne sjednice koje su temom djelomično izašle iz zadanog okvira. Plenarna sjednica